

SZERKESZTŐI JEGYZET

Köszönjük szerkesztőbizottságunk leköszönő két tagjának, Nyíri Kristófnak és Vass Vilmosnak a munkáját, és a jó együttműködés reményében köszöntjük a helyükre lépő új tagokat, Kraiciné Szokoly Máriát és Mátrai Zsuzsát.

Amikor a lap hátoldalára a Magyar Pedagógiai Társaság megalakulásának 125. évfordulójához kapcsolódó korabeli szöveget kerestem, hogy az idei évfolyamot ezen az oldalon az intézményesült magyar polgári közoktatás egy-egy történelmi korszakának felidézésével köszöntsük, szinte rögtön az idézett szövegre bukkantam: Fülöp Árpád főgimnáziumi tanár beszámolójára a Csíksomlyói Római Katolikus Főgimnázium 1890–91-ik évről számot adó értesítőjében. (http://epa.oszk.hu/02600/02631/00014/pdf/EPA02631_gimnaziumi_ertesito_1891.pdf)

(A szerző a csíksomlyói, majd az ungvári főgimnázium tanára (1863–1953) a 18. századi csíksomlyói passiók – melyeket az iskola diákjai adtak elő – első elemzője és kiadója, költő, drámaíró.)

Nem is keresgéltem tovább, hiszen számomra az írás több vonatkozásban is megtetszett: jó minőségű pedagógiai szöveg, én pedig túl sok évkönyvet olvastam az elmúlt évtizedekben ahhoz, hogy ne legyen ez önmagában érdem. A szülőket és a diákokat szólítja meg és tájékoztatja egy fontos, aktuális kérdésben, külön felhívva a figyelmüket, miről és hogyan kell dönteniük az új szabályozás következtében (a teljes írás 9 oldal), és mindezt egy valódi évkönyv első írásaként. Ritkán fordul elő, hogy egy iskola a honlapját valóban a szülőkre, az olvasókra gondolva készítse el, s ha tudni-

valókat közöl, egyúttal az eligazodásban is segítsen, igényes, érdekes háttérelmzéssel. S mindehhez ráadásként még az is kiderült, hogy a szerző a tanulmány írásakor 28 éves, vagyis nagyon fiatal, harmadik éve tanít, miközben az iskola igazgatója, Imets F. Jákó, aki a kötetet jegyzi, maga is tudósemler, de volt bátorsága fiatal tanárára egy efféle jelentős szakmai feladatot bízni, s az ő írását tenni az évkönyv elejére. Nekem az az alapélményem, hogy igazgatóim kötelességüknek gondolták a reprezentáció minden helyzetében vállalni, kisajátítani a közszereplést. (Az írást csak azért nem hozhatom szóba, mert e tekintetben igazgatóim felől nem volt tapasztalatom.)

S akkor még a lényegről, az írásban tárgyalt reformgyűről, s annak bemutatási módjáról nem is szóltam. Bár azt gondolom, annak érdekessége, személete és minősége teljes összhangban van az eddig említettekkel. Vagy éppen szoros összefüggésben.

Az elbeszélrt reformtörténet jelen közoktatási helyzetünkben, köznevelési állapotaink szerint kissé úgy hat, mintha a mai Nyugati pályaudvart 1891-es képevel vetnénk össze. Bár azért az egykori vasszerkezet jobban állta az időt, mint az egykori intézményi struktúrák. Amiknek persze nem is kellett megmaradniuk, de az üzemmód minősége, a szervezeti kultúra, a pedagógiai-intézményi szellem tartása örökölhető lett volna. Vagy rekonstruálható. Felidézhető. Megtanulható. Tanulmányozható.

Természetesen az Értesítőtől nem csak Fülöp Árpád tanár úr dolgozata érdemel említést.

Nincs itt helye az Értesítő elemzésének, csak kiemelnék néhány elemet. A tanári óraszám heti 19 óra. Az igazgató az egyik értekezleten távoli magyar iskolák tanárainak dolgozatait ismertette. Az iskolában van dalárda (kórus) és zenekar. És természetesen önképzőkör, melynek egyik „mozgalma” Rudnyánszky Gyula *Költemények Mátyás királyról* című 1890-ben megjelent kötetének beszerzése volt 80 példányban, s levélváltás a költővel. („Rudnyánszky különb volt az összes korabeli Arany és Petőfi epigonnál, kik hírré, polcra vergődtek, s több talán még Komjáthynál, Reviczky-nél is.” – Ady) „A kör járatta a Magyar Salont, Magyar Szemlét és Vasárnapi Újságot; a m. t. Akadémiától ajándékképpen kapta az 'Akadémiai Értesítő'-t” „A megtartott 1 alakuló és 10 rendes gyűlésen 59 prózai és verses dolgozat volt felolvasás és bírálat tárgya. A benyújtott művek közül 32 nyert felvételt a körnek 'Haladás' cz. érdemkönyvébe” (A iskola könyvtárába 22 lap és folyóirat járt.) S végezetül, ha már úgyis javában tavasz lesz, mire ez a téli lapszám az olvasókhöz kerül (de az iskolákba csak elvétve, hiszen a Klik inkább akadályozza, mint ösztönzi a lapmegrendelést), következzen a növény-észlelet aktuális adatsora az 1890-es csíksomlyói tavaszról („Márczius első hete is téli jellegű, de már közepén olvad a hó s utolsó napjaiban a kikelet kezd nyilatkozni.”):

b) A v i r á g z á s kezdete a következő növényeknél észleltetett: márczius 24-én hóvirág; április 1. paponya; 8. ibolya; 16. mocsári gölyahír; 20. kankalin; május 1. meggy, körte, szilva és alma; 7. gyöngyvirág, borostyán; 10. liliom; 27. bazsarózsa, jun. 1. rozs; 3. csipkerózsa, tulipán, nárczis; 5. bodza, akác; 12. lapdarózsa; 22. búza; 26. jázmin, borsó.

2016. március 20.

Takács Géza

Budapest, Teleki Blanka Gimnázium 2016. február 19.

A *Tanulmányok* rovatba érkező írásokat lektoráltatjuk. A közlési feltételekre és a publikációs stílusra vonatkozó útmutatás, valamint a bírálati adatlap a lektorálás szempontjaival elérhető a honlapunkon: <https://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle>.

A görög nyelv ügye gymnasiumainkban.

(A szülők s a tanuló ifjuság figyelmébe ajánlva.)

(...) Az 1889-ik évi költségvetés tárgyalása alkalmával Csáky Albin gróf, vallás- és közoktatásügyi miniszter (...) válaszolván Fenyvessy Ferencz képviselőnek a gymnasium görög tanulmányok megszüntetése tárgyában benyújtott indítványára, kijelentette, hogy czélja a középiskolákat egységes alapokra fektetni, mely törekvésnek első áldozata valószínűleg a görög lesz. Ezután megindult a reformot előkészítő munkásság. Nehogy ez ügyben megfontolatlan lépés történjék, a miniszter, mielőtt végleg határozott volna, rendre kikérdezte a szakkörök véleményét. Első sorban a közoktatásügyi tanács elé kerültek a következő kérdések: Minő okok szólnak a görög nyelv megtartása vagy elejtése mellett? Egészen ejtessék-e el a görög vagy csak óraszámra kevesbüljön, vagy tanítása csak némely gymnasiumokra szorítkozzék, avagy rendkívüli tárgygyá tétessék? Kiküszöbblés esetén mily tárgyak képezzék a pótló tanfolyamot? (...) Időközben az országos tanáregyesület központi választmányja is nyilatkozatra hívta fel a vidéki tanári köröket. Habár a körökben az ügy előadói a görög nyelv mellett törtek lándzsát, mégis a szavazatok végleges eredménye azt bizonyította be, hogy a gymnásiumi tanárok többsége nem idegenkedik a reformtól. (...) Számba is vette a tanárok magatartását a miniszter, mert az 1890. januárjában az országházban folytatott görögnyelvi vita alkalmával elégedetten hivatkozott a tanárok többségének véleményére. Vita közben Asbótlí és Schwarz Gy. képviselők adtak legtalpraesettebb kifejezést a kérdésben immár kidomborodott elmentés nézeteknek. (...) A napi sajtó is mind sűrűbben emelte fel szavát s a középiskolai tanügyi lapok éber figyelme folyton a görög nyelv ügyére irányult. A férfias magatartás, melyet Volf György tanár, a „Tanáregyesületi Közlöny” szerkesztője a reform ellen, és Jancsó Benedek tanár, a „Középiskolai Szemle” szerkesztője, a reform mellett kezdettől elfoglalt, – a mozgalom iránti érdeklődést nagyban fokozta a vidéki tanárok közt. (...) Még a Kisfaludy-társaság felolvasó-asztalág is elhatott a mozgalom hullámverése. (...) Természetes, hogy nem nézhette szó nélkül a mozgalmat a budapesti philologiai társaság sem, mely első sorban a görög-latin irodalmi tanulmányok mivelése és terjesztése céljából szerveződött. (...) Mielőtt a törvényjavaslat végleges alakot nyert volna, Csáky Albin miniszter 1890. márczius 24, 25-re és 26-ra görögnyelvi értekezletet hívott össze, melyre mély tapintattal, az ellenkező nézeten levők sorából is többben hivatalosak voltak. Az értekezlet hevesen folyt le; 1-ső és 2-ik nap legtöbben ellenezték a miniszter tervét, s midőn ez ki nyilatkoztatta, hogy szándékától elállani nem fog s egyúttal a 3-ik napi tanácskozás tárgyául azt a kérdést tűzte ki: miféle tárgy lépjen a görög helyébe, lehetőleg oly módon, hogy az intézkedés által a reálisiskola és gymnasiumi közelebb jusson egymáshoz: a hevesebbek (...) kijelentették, hogy a további tanácskozásra meg nem jelennek. (...) A javaslatot a képviselőház közoktatásügyi bizottsága, a képviselőház s a főrendiház némi módosítással rendre elfogadta s szabatos stílusba öntve, 1890. június 24-én szentesített az új törvényt. (...) A kormány az autonom hitfelekezeti (...) középiskolák fentartóinak tetszésére bízza a törvény elfogadását vagy mellőzését, – mi a reform kíméletes és mérsékelt irányát mutatja. A törvény megalkotása után a minisztériumban hozzáfogtak a végrehajtás előkészületeihez. Az 1890/91-es tanévben életbelépett rendelet eredménye kielégítőnek mondható. A miniszter közvetlen vezetése alatt álló gymnasiumokban a V. osztályos tanulók 36 százaléka, – ott, hol a görögöt helyettesítő tárgyra berendezkedtek, az V. osztályos tanulóknak 26 százaléka választotta az új irányt. (...)

